

Snabbt växande kooperation i Kina

Redan före den kommunistiska revolutionen 1949 fanns det lite grann av lantbrukskooperation i Kina. Även på 1980-talet uppstod en del föreningar. Det var dock inte förrän efter det att en lag om kooperativt företagande tillkom år 2007 som lantbrukskooperationen verkligen expanderade. Det blev närmast en explosion med omkring 60 procent fler föreningar per år. Idag är Folkrepubliken Kina utan tvivel det land, där det finns mest lantbrukskooperation. Regeringen uppger en siffra på upp emot 1,4 miljoner registrerade föreningar år 2015.

UTAN VERKSAMHET

Det antalet är dock långt ifrån korrekt. Det finns källor som säger att 80 procent av de registrerade föreningarna inte har någon verksamhet, utan de existerar bara på pappret. En anledning är att regeringen betalar ut pengar till folk när de registrerar en ny förening och inte när föreningen startar verksamhet. En annan anledning är att provinsregeringarna vill rapportera in imponerande siffror till centralregeringen i Beijing.

En annan förklaring till det stora antalet föreningar är att Kinas lantbrukskooperation består av små föreningar. En källa uppger ett genomsnitt på 25 medlemmar. Den siffran förändras inte nämnvärt över åren, eftersom fusioner är väldigt sällsynta. Det hänger samman med att föreningarna i stor utsträckning säljer färdiga förädlade produkter till de lokala marknaderna för frukt, grönsaks- och fiskprodukter. Den låga förädlingsgraden innebär att det inte finns nämnvärda stordriftsfördelar att hämta. Vidare är det troligt att föreningarnas ledningar inte vill dela sitt inflytande med några andra.

ENTREPRENÖRER

Det finns fler underligheter. De kinesiska föreningarna är inte kooperativa i vår bemärkelse. Det finns två helt olika medlemskategorier. Föreningarna har i regel en liten grupp av medlemmar, nyckelmedlemmar, som har det dominerande ägandet och som styr verksamheten. En större grupp, de vanliga medlemmarna, har satt in ett obetydligt belopp eller inget alls, och de har reellt sett inget inflytande.

I realiteten är det så att några få entreprenörer etablerar ett gemensamt företag och sedan startar dessa personer en förening med småbönder i bygden för att säkra leveranserna av råvaror till sitt företag.

Nyckelmedlemmarna behöver inte vara några av bygdens lantbrukare. De kan också vara företag som levererar gödningsmedel, utsäde och andra förnödenheter. Nyckelmedlemmarna kan också

vara personer med nära koppling till regeringen, till exempel tidigare regeringstjänstemän. Dessa personer kan vara enormt betydelsefulla för föreningen på grund av sina starka kontaktnät till myndigheter, banker och andra företag.

TVÅ TYPER AV MEDLEMMAR

Med denna skillnad mellan olika medlemskategorier är det upplagt för motstående intressen, till exempel vad gäller efterlikvid kontra ränteutbetalning. Nyckelmedlemmarna kan enkelt se till att en relativt stor del av föreningens årsvinst betalas ut som kapitalersättning, varvid det blir mindre pengar till den efterlikvid som går till de vanliga medlemmarna. Det betyder dock inte att de vanliga medlemmarna bara är förlorare. Nyckelmedlemmarna hjälper de vanliga medlemmarna att få god produktkvalitet genom rådgivning och försörjning av förnödenheter samt tillgång till avsättningsmarknader.

I de kinesiska föreningarnas balansräkningar finns endast små belopp noterade såsom kollektivt kapital. En förklaring är att de flesta föreningarna har existerat i så få år att de ännu inte hunnit avsätta mycket vinstmedel till fonder. En annan är att nyckelmedlemmarna vill ha kontroll över kapitalet. Cirka 80 procent av finansieringen kommer från nyckelmedlemmarna. Dessutom kan föreningarna ha en hel del lånat kapital. En viktig kreditgivare är banker, som kontrolleras av regeringen, eller andra källor där regeringen har ett inflytande.

RYKTE OM HEDER

Ett annat särdrag i kinesisk lantbrukskooperation är att det finns hedersutnämningar. Varje år delar regeringen ut diplom till ungefär en tiondel av de kooperativa företagen. Den officiella motiveringen är att politikerna vill att framstående föreningar ska vara förebilder för andra föreningar. De föreningar, som får hedersutnämningar erhåller ett prestigefullt intyg att sätta upp vid kontorets entré. Viktigare är dock att föreningar med hedersutmärkelse får bättre tillgång till kapitalmarknaden och andra fördelar i sin verksamhet.

En litteraturkälla nämner kriterier för regeringens betygssättning, men de är mycket luddiga. Ett kriterium gäller den finansiella ställningen och ett annat är ryktet – vad det nu betyder.

Jerker Nilsson, Institutionen för ekonomi, SLU Uppsala